

Sylwia Szczotka

Wystawa "Leszno/Świerczewskiego"

Niepodległość i Pamięć 17/2 (32), 205-207

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sylwia Szczotka

Muzeum Niepodległości
w Warszawie

Wystawa „Leszno/Świerczewskiego/ Solidarności” 29 maja-11 czerwca 2010 r. w Muzeum Niepodległości

W dniach 29 maja-11 czerwca 2010 r. zwiedzający Muzeum Niepodległości mieli okazję zobaczyć jedną z najcenniejszych rzeźb ze zbiorów muzeum – „Ekshumowanego” wybitnej artystki Aliny Szapocznikow. Rzeźba była prezentowana w siedzibie muzeum, w Pałacu Przebendowskich/ Radziwiłłów, w westybulu na piętrze przed salami wystawowymi.

Muzeum pokazało „Ekshumowanego” w ramach wystawy „Leszno/Świerczewskiego/Solidarności” z cyklu „Ideozy”. Pomysłodawcami projektu, nad którym pieczę sprawował prof. Andrzej Turowski (historyk sztuki zajmujący się sztuką współczesną, wykładowca na Université de Bourgogne w Dijon we Francji), byli studenci Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Warszawskiego. W organizacji wystawy, obok Muzeum Niepodległości i IHS UW, wzięli udział Fundacja Galerii Foksal/ Instytut Awangardy oraz Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie. Wystawa miała miejsce jednocześnie w Muzeum Niepodległości i w Instytucie Awangardy.

Punktem wyjścia dla koncepcji wystawy była lokalizacja mieszkania-pracowni artystów Henryka Stażewskiego i Edwarda Krasińskiego, obecnie siedziby Instytutu Awangardy, mieszczącego się przy al. Solidarności 64/118 w Warszawie¹. Autorzy projektu zainteresowali się tym, co jest dzisiaj, a co znajdowało się kiedyś w bezpośrednim sąsiedztwie mieszkania i tak np.: Muzeum Niepodległości zajęło siedzibę Muzeum Lenina (pałac Przebendowskich/ Radziwiłłów), aleja Solidarności nosiła nazwę Leszno i była najbardziej ruchliwą ulicą getta w czasie II wojny światowej, w okresie komunizmu Leszno przemianowano na al. Świerczewskiego.

Zgodnie z koncepcją wystawy Muzeum Niepodległości miało zaprezentować rzeźbę awangardową, która stałaby w opozycji do głównych zbiorów nieistniejącego już Muzeum Lenina, na które w zakresie rzeźby składały się przede wszystkim wizerunki rosyjskich i polskich działaczy komunistycznych².

1 Informacje o wystawie na podstawie folderu wystawy.

2 Część muzealiów ze zbiorów Muzeum Lenina przejęło Muzeum Niepodległości.

Il. 1. A. Szapocznikow, **Ekshumowany**, 1957.

Muzeum Niepodległości wybrało ze swoich zbiorów rzeźbę „Ekshumowany” Aliny Szapocznikow. Własnością muzeum jest autorski odlew brązowy, datowany na 1957 r.³ Po wszechnie „Ekshumowany” uważany jest za jedną z rzeźb przełomowych w twórczości Szapocznikow.⁴ Wcześniej artystka tworzyła rzeźby zgodne z kanonem rzeźby socrealistycznej. Przykładem może być Pomnik Przyjaźni Polsko-Radzieckiej (1954), który stał w głównym holu Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie do 1992 r.⁵ Szapocznikow wykonała „Ekshumowanego” w hołdzie dla László Rajka, węgierskiego komunisty zamordowanego w 1949 r., a następnie rehabilitowanego⁶. W ten sposób wyraziła swój sprzeciw wobec zbrodni okresu stalinizmu. Forma rzeźby jest nowatorska. Widzimy kadłub ciała – ciało niekompletne, okaleczone, bez rąk, z nogami uciętymi poniżej kolan. Artystka odlała w brązie ogólną formę człowieka, bez szczegółów fizjonomicznych. Dodatkowo niewielkie wymiary rzeźby potęgują wrażenie kruchości człowieka. Jest to rzeźba o wyjątkowej sile ekspresji.

„Ekshumowany” był wielokrotnie wypożyczany na wystawy przez polskie i zagraniczne muzea. Ekspozycja „Leszno/Świerczewskiego/Solidarności” była pierwszą okazją do zaprezentowania tej rzeźby w Muzeum Niepodległości.

3 Szapocznikow najpierw wykonała projekt w gipsie (niezachowany), następnie rzeźbę cementową (1955 r.), która znajduje się w zbiorach Muzeum Narodowego we Wrocławiu; cyt. za: J. Gola, *Katalog rzeźb Aliny Szapocznikow*, Kraków 2001, s. 69.

4 Ibidem.

5 Ibidem, s.66.

6 Ibidem, s. 69.

Alina Szapocznikow urodziła się w 1926 r. w Kaliszu⁷. W czasie II wojny światowej była w gettach pabianickim i łódzkim oraz w obozach: Oświęcim, Bergen-Belsen i Teresin. Po wojnie podjęła studia rzeźbiarskie w Wyższej Szkole Artystyczno-Przemysłowej w Pradze (1946-1947) i w École Nationale Supérieure des Beaux-Arts w Paryżu (1948-50). W 1951 r. wróciła do Polski, w 1963 r. wyemigrowała do Francji. Tam, w Praz-Coutant, zmarła na chorobę nowotworową w 1973 r. Szapocznikow była jedną z najoryginalniejszych rzeźbiarek XX w. Wprowadziła do rzeźby nowoczesne sztuczne materiały; poliester i poliuretan. W swoje rzeźby włączała fotografie, produkty banalne, takie jak: gaza, tkanina, trawa. Łączyła w jednym obiekcie materiały szlachetne z „plastikowymi” (np.: „Autoportret I” z 1966 r., marmur i poliester). W swoich pracach wykorzystywała odlewy ciała, w tym własnego. Odciski ust i piersi włączała do autoportretów (gest utrwalenia tego, co przemija). Przekornie tworzyła z odlewów fragmentów ciała rzeźby-przedmioty w zamierzeniu użytkowe (lampki, np.: „Usta iluminowane” z 1966 r.). W asamblażach „Desery” (1970-1971) w szklanych i porcelanowych pucharkach umieściła apetyczne „plastikowe” odlewy piersi i ust. Afirmowała życie (np.: „Pierwsza miłość” – akt dziewczyny, 1954) i pokazywała jego nietrwałość, ulotność (seria „Nowotwory” 1969-1971; „Zielnik” 1972 – odlewy ciała adoptowanego syna rzeźbiarki).

7 Ibidem, s.9-28.